

Vejle/København, 24.01.2014

KKJ/PKe//MHK/bha_Høringsvar3

Hørings svar

Lov om ændring af lov om folkeskolen og forskellige andre love (Forenkling af Fælles Mål, kvalitetsrapporter og elevplaner og opfølgning på mål for folkeskolen m.v.).

Sammenfattende bemærkning.

Som tænketank for pædagogik og dannelse, ønsker SOPHIA hermed at kommentere forslaget af 17.12.13 til Lov om ændring af lov om folkeskolen og forskellige andre love (Forenkling af Fælles Mål, kvalitetsrapporter og elevplaner og opfølgning på mål for folkeskolen m.v.).

Vi er i SOPHIA enige i at folkeskolen kan og bør udvikle sig, og derfor er det kun rimeligt og forventeligt at der er politisk vilje til at arbejde med rammerne for en sådan udvikling. En sådan politisk vilje, bør ifølge det stadig eksisterende formål for skolen, handle om at udstikke netop rammer til selvstændig og kvalificeret pædagogisk udfyldelse til gavn for alle elevers menneskelige og faglige udvikling. Og det er netop i denne grundlæggende forståelse af forholdet mellem hhv. den politiske og den pædagogiske opgave og forpligtigelse omkring skolen, at vi ser en markant kilde til undren og bekymring. Det er i denne undren og stærke bekymring for de egentlige udviklingsmuligheder for folkeskolen at dette hørings svar har sit afsæt.

Vores kommentar retter sig mod følgende områder:

- Betydningen af den fraværende debat om formålsparagraffen.
- Ønsket om "...få klare mål og regelforenklinger..."
- Lærernes legitimering af deres arbejde som pædagogisk udfyldelse af en politisk bestemt formålsbeskrivelse.

Indledende kommentar

Med det samlede forslag til reform af folkeskolen fortsættes de senere års proces med at udsulte formålet med skolen og erstatte det med et antal politisk definerede og operationelle mål for elevernes læring. Der er tale om en endelig cementering af det arbejde, man i 2000 påbegyndte med indføringen af Klare Mål, senere Fælles Mål. Således kan folkeskolereformen ses som det sidste skub til den forskydning, der sket fra en skole, der legitimerede sig gennem sit *formål*, til en skole, der legitimerer sig gennem sine *mål*. Det er også i lyset af denne forskydning at man nu – til trods for enkelte positive momenter (som bl.a. styrkelse af sprogundervisningen) – kan se læring fremtræde som reduceret til tekniske færdigheder, der ved deres synlighed og beviselighed, efterlader undervisning som noget, der handler om at udvælge de rette evidente metoder til opnåelse denne eller hin kompetence, færdighed eller viden. Problemet er, at så simpelt kan og bør man ikke forstå menneskets dannelse, pædagogik, undervisning, viden eller læring.

Betydningen af den fraværende debat om formålsparagraffen

I lovforslaget står der at: "Folkeskolen fremmer elevernes evne til at forstå og deltage i demokratiske processer. Eleverne er godt rustet til deres fremtidige liv som samfundsborgere i Danmark. Fagligt klarer de danske elever i indskolingen sig godt i både dansk og matematik. Derudover har de danske elever gode samarbejdsevner, og debatkulturen og det sociale klima på skolen og i klasserummet er generelt godt." (lovforslaget s. 7). Det kan undre at det der i citatet betragtes som godt, med undtagelse af de nævnte faglige præstationer i dansk og matematik, tilsyneladende ikke fortsat skal vægtes og tillægges selvstændig værdi i skolen. Hvis formålet er en skole, der er mål- og resultatstyret, vil undervisningen også gradvist rette sig efter at leve op til denne ensporede mål- og resultatorientering. Dette er fundamentalt i modstrid med en undervisning, der skaber det som i citatet fremhæves som positivt. Denne modstrid kunne være kommet frem i lyset, hvis reformarbejdet havde haft sit afsæt i en debat om formålsparagraffen. Det er ganske uforståeligt, at man fra politisk side mener at kunne begge dele, da det ene (ensporet mål- og resultatstyring) udelukker det andet (en formålsbestemmelse om pædagogisk og demokratisk arbejde med børns dannelse og udvikling af viden og færdigheder som en komplementær proces). Der er tale om en afpædagogisering og afdemokratisering af skolen, som undergraver det eksisterende formål med skolen, uden at det nogen steder nævnes eller italesættes politisk.

I SOPHIA ønsker vi også en udvikling af skolen, men vi ønsker en udvikling, der starter med en demokratisk debat, hvor politik og pædagogik kan mødes i en drøftelse om hvad der forstås ved en god skole, og hvad der bør være formålet med en sådan.

Ønsket om "...få klare mål og regelforenklinger..."

Om intentionen med få klare mål står der i lovforslaget at: "Forenklingen og præciseringen skal understøtte, at elevernes faglige niveau løbende forbedres, og at eleverne dermed opnår et højere fagligt niveau, når de forlader folkeskolen" (lovforslaget s. 10).

Der redegøres ikke i lovforslaget for, hvordan man skal forstå sammenhængen mellem disse forenklede og præciserede mål og så et højere fagligt niveau?

Hele 'øvelsen', ændringerne i loven og det konkrete arbejde med at udforme forenklede Fælles Mål rejser flere fundamentale spørgsmål, især under forudsætning af det eksisterende formål for skolen antages for gældende.

Kan de formulerede forenklede Fælles Mål fastholde folkeskolens dannelsesopgave, fx udtrykt som evnen til kritisk og kreativ tænkning, selvstændighed og socialt ansvar og medansvar? Dannelsesopgaven realiseres i arbejdet med fagene, men det er ikke en hvilken som helst faglig målsætning, der giver plads til en undervisning, hvor dannelsesdimensionen i elevernes arbejde med at tilegne sig af viden og færdigheder har fylde. De foreløbige forslag til kompetencemål og færdigheds- og vidensmål peger snarere i retning af, at arbejdet med test- og målbare færdigheder og vidensområder skal være det centrale indhold i undervisningen. Forslagsteksten understreger denne tolkning, når et operationelt mål er at 80 % af alle elever skal være gode til at læse og regne i de nationale test, andelen af de allerdygtigste elever i dansk og matematik skal stige år for år og andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test skal reduceres.

Er det den relevante målsætning for en reform af skolen? Og er det overhovedet sandsynligt, at eleverne bliver dygtigere i forhold til den formulerede ambition for skolens virke, som den udtrykkes i formålsparagraffen - og dermed mere livsduelige i enhver betydning af ordet?

I lovforslaget fremgår det yderligere at man ønsker at koble "...kompetencemål, vidensmål og færdighedsmål til arbejdet med elevplanen...", uden at det nogetsteds præciseres, hvad forskellen er på de tre typer af mål og hvad forholdet er imellem dem. Man kræver således klare mål ud fra en uklar målsætning, og igen opstår den mistrøstige tanke, at hele formålet med skolen skal være indlæring af kompetencer uden hensyn til indholdet, selvom dette vil stride mod skolens formålsparagraf. På s. 24 i lovforslaget anføres det at: "Fælles Mål vil fremover i højere grad fokusere på elevernes læring end på undervisningens indhold", hvilket blot forstærker forståelsen af læring som reduceret til en teknisk færdighed uden bestemt indhold. Dette er ikke kun et problem i forhold til formålsparagraffen, men et aldeles omfattende problem, idet det giver pejlinger for en fremtid hvor både menneske og viden gøres til formålstjenlige redskaber for staten.

Der må også rejses spørgsmål der direkte vedrører styrings- og tilsynsproblematikken. Kompetencemålene og i særdeleshed færdigheds- og vidensmålene, sådan som de anes på nuværende tidspunkt, forstærker sammen med de nationale test risikoen for, at både lærere og elever – i målsætningsdrøftelser, i undervisningens indhold og arbejdsformer mister dannelsesperspektivet af syne. Rangordninger af skoler på basis af nationale test og diverse statistisk og skematisk datamateriale (fra kommuner, ledere, lærere, klasser og enkeltelever), med direkte og indirekte sanktioner til følge, vil alt andet

lige føre til at parterne 'retter ind', hvilket er en yderst risikabel logik, som fjerner parternes incitament til kritik og kreativitet, selvstændighed og ansvar i forhold til at styrke skolens undervisning og elevernes læring.

Læringsmål og resultatstyringens konsekvenser for lærernes legitimering af deres arbejde

"Det er ligeledes et element i aftalen, at Fælles Mål skal danne grundlag for lærernes arbejde med at fastlægge læringsmål for eleverne og dermed sikre sammenhæng mellem lærerens undervisning og de konkrete mål for den enkelte elevs læring." (lovforslaget s.13)

Den pædagogiske legitimering, der ofte har været formuleret i formålet, reduceres med lovforslagets ændringer, og som det eksemplificeres med ovenstående citat fra lovforslaget, til at handle om simple krav, hvori den pædagogiske mangfoldighed ikke lader sig beskrive. Pædagogisk praksis er et spændingsfyldt foretagende med paradokser og konflikter, hvilket overses i formuleringen af enkle mål. Reformen fungerer derfor som et konstrueret stillads om de spændinger, der er i pædagogikken. Et stillads der ikke skaber en pædagogisk legitimering, men i stedet tilslører det grundlag, som pædagogikken kan fungere på. Tilliden til læreren er således ikke længere baseret på dennes legitime undervisning, men i stedet på eksterne mål, der ligeledes danner grundlaget for kontrol.

Litteratur:

Kjeldsen, M. H. og Mortensen, S. S. Tillidstab og kontrolforskydninger – fra formål til mål i den danske folkeskole. Artikel, der publiceres forår 2014 af Alliansen for Velferdsstaten. Oslo.

For SOPHIA:

Kirsten Krogh-Jespersen, fhv. lektor cand. pæd., ph.d., medlem af fagligt råd

Peter Kemp, professor emeritus, IUP/AU, medlem af bestyrelsen

Marie Hyldgaard Kjeldsen, lærer, stud.pæd.fil, projektmedarbejder